

Christendom voor beginners

Jan Proos

Dit materiaal is onderdeel van het compendium christelijk leraarschap dat samengesteld is door het lectoraat Christelijk leraarschap van Driestar hogeschool. Zie ook www.christelijkleraarschap.nl.

Samenvatting	Artikel over Augustinus' visie op godsdienstonderwijs. Hoe kun je kennis op een passende manier overbrengen.
Bronvermelding	Proos, J.P. (2010) Christendom voor beginners. In: Aan de slag met Augustinus, Bronnen van inspiratie - deel 2 (pp. 139-142) Gouda: Lectoraat Onderwijs & Identiteit
Thema *	Inspiratiebronnen
Gebruik **	Hart
Plaatsingsdatum	2010
Gerelateerde artikelen	n.v.t.
Trefwoorden	Motivatie, inspiratie

* In het compendium wordt al het materiaal verdeeld over de acht thema's van christelijk leraarschap: *onderwijs, inspiratiebronnen, leraar, leerling, leerstof, didactiek, schoolteam, leidinggevend*.

** Het materiaal kan gebruikt worden als onderbouwing en visievorming (*hoofd*), bezinning en reflectie (*hart*) of biedt concrete handreikingen en voorbeelden (*handen*).

Tekst 37 Christendom voor beginners

Hoe moet je lesgeven aan een groep leerlingen die ergens nog maar weinig van afweet? Augustinus krijgt een vraag van een diaken in Carthago die een cursus over het christelijk geloof moet geven aan beginners. Hij vraagt niet zozeer hulp aan Augustinus over de geloofsleer, maar veel meer over de aanpak van de groep en over zijn eigen inspiratie en motivatie. Elke leerkracht zal de vragen van deze diaken Deogratias herkennen. Het is verrassend hoe Augustinus in het boek *Goed onderwijs* blijk geeft van pedagogisch, didactisch en zelfs psychologisch inzicht. De omstandigheden van het onderwijs in de 21e eeuw zijn niet meer te vergelijken met de 4e eeuw, maar het zoeken naar de juiste motivatie en inspiratie blijft van alle tijden. Het is verrassend om te zien dat zolang geleden mensen over dezelfde vragen nadachten.

Christendom voor beginners

Je hebt me gevraagd, broeder Deogratias, of ik je iets bruikbaar wilde schrijven over godsdienstonderwijs aan beginners. Je hebt namelijk gezegd dat in Carthago, waar jij diaken bent, vaak mensen bij je worden gebracht voor een eerste kennismaking met het christelijk geloof. Dat komt door je reputatie als godsdienstleraar op grond van je geloofskennis en je aangename manier van spreken.

Maar je stuit daarbij vrijwel steeds op problemen. Hoe moeten de elementen van ons geloof die ons tot christenen maken, op een passende manier worden overgebracht? Waar begin je je verhaal en hoe ver moet je doorgaan? Moeten we een soort aanmoediging toevoegen als het verhaal is afgerond? Of hoeven we alleen voorschriften te geven, zodat de luisteraar weet dat hij het leven en de praktijk als christen onder de knie heeft als hij die naleeft? Vaak overkomt het je, zo klaag je openhartig, dat je tijdens een lang en ongeïnspireerd betoog ook bij jezelf waardeloos overkomt en afkeer wekt, om maar te zwijgen van degene voor wie jouw woorden als kennismaking dienen en de anderen die er als toehoorders bij zitten.

Noodgedwongen vraag je mij daarom dringend en je doet een beroep op de liefde die ik jou verschuldigd ben er geen probleem van te maken jou hier iets over te schrijven, tussen mijn andere bezigheden door.

Ik voel mij trouwens niet alleen op persoonlijk vlak geroepen door mijn dienstbaarheid en mijn liefde voor jou, maar ook in het algemeen door die voor onze Moeder de kerk. Als de Heer mij beveelt met mijn inspanningen, die ik door zijn vrijgevigheid kan inzetten, degenen te helpen die Hijzelf voor mij tot broeders heeft gemaakt, mag ik dat op geen enkele manier weigeren, maar moet ik het bereidwillig en vol overgave op me nemen. Ik wil toch graag dat de schat van de Heer wijd en zijd wordt uitgedeeld? Als ik dus merk welke moeilijkheden mijn medebedienaars bij het uitdelen ervaren, moet ik me volledig inzetten om ervoor te zorgen dat zij vlot en goed toegerust kunnen doen wat zij zo ijverig en toegewijd willen doen.

Maar wat je eigen kijk op de dingen betreft: maak je maar niet druk dat je zo'n betoog vaak ondermaats en vervelend vindt. Want het zou heel goed kunnen dat degene aan wie jij les geeft dat niet vindt! Maar omdat jij zelf iets beters wilt laten horen, vind je wat je zegt onvoldoende voor de oren van anderen.

Mijzelf bevalt mijn eigen betoog ook bijna nooit. Want ik heb mijn zinnen gezet op iets beters, waarvan ik vaak van binnen geniet voordat ik begonnen ben het in klinkende woorden uit te drukken; en wanneer me dat minder goed lukt dan ik dacht, stoort het me dat mijn tong geen recht kan doen aan mijn hart. Want bij alles wat ik begrijp, wil ik dat mijn toehoorder het ook begrijpt, maar ik merk dat ik niet zo spreek dat ik dat ook voor elkaar krijg. De voornaamste oorzaak daarvan is dat het inzicht mijn geest doordringt als een snelle lichtflits, terwijl het spreken traag is en lang duurt en heel anders is. En tijdens het spreken heeft het inzicht zich alweer in zijn eigen hoekje verborgen. Maar toch, omdat dat inzicht op wonderlijke wijze enkele sporen in mijn geheugen heeft geprent, blijven die een paar lettergrepen lang hangen.

En op basis van die sporen maken we klanktekens die taal worden genoemd, zoals Latijn, Grieks, Hebreeuws of welke andere taal dan ook. En het maakt niet uit of die tekens worden gedacht of ook uitgesproken. Die sporen van het inzicht zijn niet Latijns, Grieks, Hebreeuws of specifiek voor enig ander taalgebied, maar ze worden op dezelfde manier in de geest gevormd als gelaatsuitdrukkingen in het lichaam. Het woord 'woede' bijvoorbeeld luidt in het Latijn anders dan in het Grieks, en weer anders in allerlei andere talen, maar een boze gelaatsuitdrukking is niet Latijns of Grieks. Daarom is het

niet voor iedereen ter wereld begrijpelijk wanneer iemand in het Latijn zegt: 'Ik ben boos', maar alleen voor Latijnstaligen. Als echter iemands ontbrandende drift naar zijn gezicht uitstraalt en zijn ge-laaitsuitdrukking bepaalt, dan is dat merkbaar voor iedereen die zo'n boos mens ziet.

Maar het is niet mogelijk de sporen die het inzicht in het geheugen prent op zo'n manier via het stemgeluid te uiten en zagezegd aan te reiken aan het zintuig van de luisteraars zoals een gezichtsuitdrukking dat doet: open en onmiskenaar. Want die sporen zitten in de geest, de gezichtsuitdrukking juist erbuiten, aan het lichaam. Daaruit kun je opmaken hoeveel het geluid van onze mond verschilt van die flicts van inzicht. Het lijkt niet eens op dat inprenten in het geheugen! Nu zijn wij er in het algemeen sterk op gebrand onze toehoorder tot nut te zijn. Daarom willen we iets precies zo zeggen als we het begrijpen op het moment dat we vanwege onze concentratie niet kunnen praten. En omdat dat dan niet lukt raken we gefrustreerd: onze inspanning lijkt voor niets en zo vloeit onze kracht in weerzin weg. En juist door die weerzin wordt ons betoog nog slapper en matter dan voordat het die weerzin bij ons opriep.

Vragen:

1. In hoeverre zijn bovenstaande aanwijzingen voor het geven van godsdienstonderwijs ook toepasbaar op andere vakgebieden? Wat is specifiek voor het godsdienstonderwijs?
2. Augustinus maakt een onderscheid tussen de 'sporen in de geest' en de 'vertolking in taal'. In hoeverre is dit onderscheid nog steeds van toepassing in het lesgeven?
3. Deogratias is erg bezig met de vraag hoe hij overkomt op zijn doelgroep. Iedereen die voor het eerst aan een groep lesgeeft, kent dit gevoel. Augustinus zegt dat Deogratias zich daar niet druk om moet maken. Wat vind je van zijn advies?
4. Welke adviezen van Augustinus kun je voor je eigen lespraktijk gebruiken? Welke adviezen zijn achterhaald of niet toepasbaar in onze context?
5. Heb je zelf wel eens hulp ingeroepen van een ander voor bepaalde vragen? Hoe ging dat en hoe voelde het om hulp in te roepen?
6. Zou er in de kerk ook een soort vraagbaakfunctie moeten zijn voor ambtsdragers en gemeenteleden?
7. De brief van Deogratius aan Augustinus is niet bewaard geble-

ven, maar in het antwoord van Augustinus krijgen we een goed beeld van de vragen. Wat kun je daarvan leren als er vragen aan jou gesteld worden? Welke attitude heb je daarvoor nodig?

8. Kunnen kinderen elkaar ook helpen zoals Augustinus dat deed? Kun je een voorbeeld noemen?